

LUONNOS 27.1.2022

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yritysten määräaikaisesta kustannustuen annetun lain 5 a §:ää (sulkemiskorvaus) ja 5 e §:ää (matkailu- ja ravintola-alan sekä tapahtumalan yritysten ja liiketoimintarajoitusten alaisten yritysten kustannustuki). Sulkemiskorvauksella kompensoidaan koronapandemian hallintaan liittyvien sulkemismääräysten ja yleisötilaisuuksien kieltämisen aiheuttamia vahinkoja yritystoiminnalle, kustannustuella kompensoidaan lievempien rajoitusten kielteisiä vaikutuksia rajoituksista kärsiville toimialoille ja yrityksille.

Lain 5 a §:n sulkemiskorvausta koskevia säännöksiä muutetaan vastaamaan COVID19-pandemian hallintaan liittyvien rajoitustoimien muuttunutta oikeudellista pohjaa mukaan lukien yleisötilaisuuksien kieltäminen sekä koronapassia koskeva sääntely. Tukikelpoisia olisivat yritykset, joiden tilat on suljettu tai joiden järjestämä yleisötilaisuus on kielletty pandemian hallintaan liittyvän lain säädöksen tai viranomaismääräyksen johdosta. Samoin kieltoon rinnastettaisiin rajoitus, jonka johdosta tilaisuuden järjestäminen muuttuisi ilmeisen mahdottomaksi. Viranomaisen antama lievempi rajoitus tai suositus ei olisi tässä lainkohdassa tarkoitettu sulkemistoimi. Korvauksen piiriin eivät kuuluisi tilaisuudet, joiden osalta koronapassin käyttö olisi sallittu. Tukikausi ja tuen määrittelyssä käytettävä vertailukausi määriteltäisiin uudelleen.

Muista rajoituksista kärsineiden toimialojen ja yritysten korvauksia koskevaa 5 e §:ää muutetaan vastaamaan uusien rajoitusten aiheuttamaa kompensatiotarvetta. Pykälän aikamääreet muutettaisiin uutta tilannetta vastaaviksi. Laki vastaisi muutoin pääosin voimassaolevan lain (1062/2021, HE 207/2021) sisältöä kuitenkin siten, että tuki kohdistuisi myöhempään tukikauteen ja vertailukausi olisi niin ikään määritelty uudelleen.

Tukien suuruudet vastaisivat määrältään ja menettelyltään pitkälle nykyisiä säännöksiä. Koska tuki- ja vertailukaudet määriteltäisiin uudestaan, maksettavien tukien määrät voivat jäädä aiempia pienemmiksi. Vertailukausien tuominen lähemmäs tukikautta tuo myös myöhemmin perustettuja yrityksiä tukien piiriin, mikäli niillä on ollut toimintaa 1.10.2021 alkaen. Korvausten yhteenlaskettu konsernikohtainen maksimi olisi 2,3 miljoonaa euroa. Valtiokonttori myöntäisi tuen.

Lain tavoitteena on koronapandemian hallintaan liittyvistä kielto- ja rajoitustoimista kärsineiden yritysten toiminnan jatkuvuuden tukeminen COVID-19 -pandemian aiheuttamassa vaikeassa tilanteessa sekä konkurssiin ajautuvien yritysten määrän vähentäminen järjestämällä yrityksille lisäaikaa toiminnan ja kustannusten sopeuttamiseen. Lain mukaisten tukien hakukaudet alkaisivat maaliskuusta 2022 lukien.

Esitys liittyy valtion vuoden 2022 X lisätalousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.3.2022. Laki olisi voimassa 30.6.2022 asti.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	5
2 Nykytila ja sen arviointi.....	6
2.1 COVID-19 -pandemian vaikutus yritystoimintaan ja työllisyyteen.....	6
2.2 Finnveran, elinkeino-, liikenne- ja ympäristö-keskusten ja Business Finlandin tukimuodot	7
2.2.1 Finnveran takaukset	7
2.2.2 Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä Business Finlandin tukimuodot ..	7
2.3 Kustannustuki.....	8
2.4 Teollisuussijoitus Oy:n rahoitusohjelma.....	9
2.5 Työmarkkinajärjestöjen työllisyyspaketti 18.3.2020	9
2.6 Työeläkemaksujen väliaikainen alentaminen.....	10
2.7 Laki konkurssilain 2 luvun 3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta	10
2.8 Laki ulosottokaaren väliaikaisesta muuttamisesta	10
2.9 Ravitsemisalan erityistuki	10
2.10 Yksinyrittäjien tuki	11
2.11 Nykytilan arviointi	11
3 Tavoitteet	12
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	12
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	12
4.1.1 Vaikutukset valtiontalouteen.....	13
4.1.2 Vaikutukset viranomaisiin	13
5 Lausuntopalaute.....	13
6 Säännöskohtaiset perustelut.....	13
7 Voimaantulo	17
8 Suhde talousarvioesitykseen	18
9 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys	18
LAKIEHDOTUS	20
yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain muuttamisesta.....	20

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Kustannustuen ensimmäinen haku oli avoinna hakemuksille 31.8.2020 saakka ja toinen haku 26.2.2021 saakka. Kolmas hakukierros oli käynnissä 27.4.2021–23.6.2021 ja neljäs käynnistynyt 17.8.2021. Valtioneuvosto päätti yleisistunnossaan 1.3.2021, että maassa vallitsevat valmiuslain (1552/2011) 3 §:n 5 kohdassa tarkoitettut poikkeusolot. Poikkeusolot päättyivät 27.4.2021. Poikkeusolot ja tilojen sulkemiset vaikeuttivat yritysten taloudellista tilannetta keväällä 2021 ja nämä vaikeudet jatkuvat osin edelleen eräiden rajoitusten jatkuttua syksyllä asti.

Eduskunnan vastauksessa (EV 3/2021 vp) hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi tartuntatautilain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta (HE 245/2021 vp) eduskunta edellytti, että valtioneuvosto valmistelee pikaisesti säännökset siitä, että tartuntatautilain 58 g §:ssä tarkoitettujen asiakastilojen sulkemisen aiheuttamia taloudellisia menetyksiä korvataan elinkeinonharjoittajille yleisen kustannustuen kautta tai erillisenä korvauksena, jos 14 vuorokautta kestänyt sulkemista on jouduttu jatkamaan. Samoin eduskunta edellytti kohtuullista kompensatiota sulkemisajan jälkeisten rajoitusten vaikutuksista näiden yritysten liiketoimintaan, ja tämä ehdotettiin toteutettavaksi kustannustuen neljännellä kaudella.

Työ- ja elinkeinoministeriö valmisti tukimallin kohtuullisesta kompensatiosta yrityksille, joihin edellä mainitut sulkutoimenpiteet kohdistuvat. Pienten yritysten osalta sulkemiskorvausta koskeva hallituksen esitys muutoksesta kustannustukilakiin esiteltiin valtioneuvostossa 18.3.2021 ja lainmuutos tuli voimaan 12.4.2021. Hallituksen esitys 97/2021 kustannustuen neljännestä hakukierroksesta kohdentui näitä sulkutoimia seuranneeseen vaiheeseen. Koska COVID-19 -pandemian aiheuttama tilanne yrityksille oli ollut jo pitkään hankala, kustannustuen jatkotoimia valmisteltiin keväällä useita. Valtioneuvostossa esiteltiin 6.5.2021 kustannustukilain muutos koskien tapahtumatakuuta (HE 79/2021), joka tuli voimaan 1.6.2021. Kustannustuen neljännen vaiheen määräytymisperusteita muutettiin vastaamaan uutta tukiaikaa ja vertailukautta. Lakia täydennettiin myös säädöksillä suurten ja keskisuurten yritysten sulkemiskorvauksesta sekä kiinteiden kattamattomien kustannusten korvauksesta. Neljännen vaiheen kustannustukea koskeva laki tuli voimaan 1.7.2021 (609/2021), neljäs hakukierros aloitettiin 17.8.2021.

Kustannustuen viidennessä vaiheessa tuki rajattiin tietyille ennalta valituille toimialoille – matkailu-, ravintola- ja tapahtuma-aloille, joiden osalta koronapandemian jatkuminen oli aiheuttanut edelleen tukitarvetta. Lisäksi tukikelpoisia ovat yritykset, jotka ovat kärsineet pandemian hallintaan liittyneiden rajoitusten vaikutuksesta. Tukikelpoisuuden edellytyksenä oli vähintään 30 prosentin liikevaihdon lasku. Lainmuutos tuli voimaan 15.12.2021 ja tuen käsittely valtiokonttorissa alkoi 21.12.2021.

Koska kustannustuen osalta kyse on julkisista varoista taloudelliseen toimintaan myönnettävästä tuesta, siihen tulee soveltaa Euroopan unionin valtioneuvoston sääntöjä. Kustannustuki on yrityksille COVID-19 -pandemian aiheuttamien liiketoiminnan yleisten vaikeuksien helpottamiseksi myönnettävää määräaikaista valtiontukea, jonka Euroopan komissio on 24.4.2020 antamallaan päätöksellä hyväksynyt sisämarkkinoille soveltuvaksi (komission päätös SA.56995(2020/N)). Komission päätös perustuu Euroopan unionin toiminnasta annetun sopimuksen (SEUT) 107(3)(b) artiklaan sekä tilapäisten valtiontukipuitteiden 3.1 lukuun (komis-

sion tiedonanto 2020/C 91 I/01 muutoksineen). Euroopan komissio jatkoi 28.1.2021 antamallaan tiedonannolla (C(2021) 564 lopullinen) tilapäisten COVID-19 -pandemian takia joustavointettujen valtiontukisääntöjen voimassaoloa 31.12.2021 saakka. Suomi ilmoitti 15.2.2021 komissiolle kansallisen puitetukiohjelman voimassaolon jatkosta ja tuen enimmäismäärän nostosta, jota koskeva komission päätös saatiin 9.6.2021. Marraskuussa 2021 EU:n komissio ilmoitti tiedonannolla tukipoikkeusten jatkamisesta 30.6.2022 saakka.

Vuoden 2021 lopussa epidemiatilanne vaikeutui ja alueelliset tartuntatautiviranomaiset joutuivat epidemian leviämisen estämiseksi tekemään päätöksiä, jotka rajoittivat yritystoimintaa merkittävällä tavalla. Valtioneuvosto teki 22.12.2021 periaatepäätöksen sosiaali- ja terveysministeriön toimintasuunnitelmassa COVID-19 -epidemian hillinnän hybridistrategian toteuttamiseksi 2021–22 tarkoitetun hätäjarrumekanismien käyttöönnotosta. Valtioneuvoston koronatyöryhmä linjasi kokouksessaan 14.1.2022, että valmistellaan sulkemiskorvaus ja kustannustuen jatko kompensoimaan toimenpiteiden aiheuttamia vahinkoja yrityksille.

Sulkemiskorvaus koskee EU-lainsäädännön mukaisia pieniä yrityksiä, joilla on alle 50 työntekijää ja joiden tilat on määrätty suljettaviksi tai joiden järjestämä yleisötilaisuus on kielletty. Sulkemiskorvauksen käsittelyn arvioidaan alkavan maaliskuussa 2022. Sulkemiskorvaus vastaisi pääpiirteissään aiemmin voimassa ollutta sulkemiskorvausta (280/2021, HE 37/2021). Sulkemiskorvausta haettaisiin sähköisesti Valtiokonttorista. Sulkemiskorvausta voi hakea, vaikka yritys olisi jo saanut muita suoria COVID-19 -pandemian seurauksia lieventämään tarkoitettuja tukia. Sulkemiskorvauksen enimmäismääränä olisi tukikaudelta 2,3 miljoonaa euroa yritystä kohden, ottaen kuitenkin huomioon, ettei Euroopan komission hyväksymän puitetukiohjelman (SA.56995(2020/N) nojalla myönnettyjen yhteenlaskettujen tukien yrityskohtainen yläraja ylity (samoin 2.3 miljoonaa euroa). Puiteohjelman mukaisesti yrityskohtaista ylärajaa laskettaessa otetaan huomioon kaikki yksittäisen yrityksen ja sen kanssa samaan konserniin kuuluvien yritysten saamat tuet, jotka on myönnetty edellä mainitun Euroopan komission päätöksen nojalla. Yrityksen määritelmään, ja siten sulkemiskorvauksen piiriin kuuluisivat myös liiketoimintaa harjoittavat säätiöt ja yhdistykset kuten edellisissä vaiheissa.

Kustannustuen kuudes vaihe on tarkoitettu jatkamaan viidettä vaihetta, ja on samalla tavoin ensisijaisesti tarkoitettu matkailu- ja ravintola-alan sekä tapahtuma-alan yrityksille, jotka ovat joutuneet kärsimään lievemmistä rajoitustoimista. Kustannustukea voi niin ikään hakea yritys, jonka toimintaan tai merkittävään osaan asiakaskunnasta on kohdistunut rajoituksia.

Sulkemiskorvausta tai kustannustukea eivät voisi saada yritykset, jotka, pieniä yrityksiä lukuun ottamatta, ovat olleet EU:n valtiontukisääntelyn tarkoittamissa taloudellisissa vaikeuksissa 31.12.2019, jotka ovat laiminlyöneet verovelvoitteensa tai jotka ovat konkurssissa.

Sulkemiskorvausta ja kustannustukea on voitu hakemuksesta myöntää myös Ahvenanmaalla toimiville yrityksille. Elinkeinotoiminta ja siihen liittyvät tuet kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 22 kohdan nojalla maakunnan lainsäädäntövaltaan. Ensimmäistä kustannustukea koskevaa lakia säädettäessä koko valtakunnassa, mukaan lukien Ahvenanmaalla, vallitsivat valtioneuvoston ja tasavallan presidentin yhteistoiminnassa 16.3.2020 toteamat poikkeusolot. Poikkeusolot olivat keväällä 2021 jälleen voimassa. Lisäksi COVID-19 -pandemian vaikutukset yritystoimintaan ovat kaikilla alueilla vakavat. Esityksessä ehdotetaan sulkemiskorvauksen ja kustannustuen soveltamista jatkossakin Ahvenanmaalla toimiviin yrityksiin.

Työ- ja elinkeinoministeriössä on käynnistynyt laaja hanke, jossa tullaan arvioimaan koronatu- kien vaikutukset yrityksiin ja talouteen. Tavoitteena on selvittää tukien lyhyen ja pitkän aikavälin vaikutuksia sekä tuottaa tietoa poliittisille päättäjille tulevia kriisejä varten. Lisäksi tehdään

tarkastus tukivarojen käytöstä. Vaiheittain toteutettava arviointi ajoittuu vuosille 2020–2023. Kyse on moniosaisesta ja pitkäjänteisestä arvioinnista, jolla on useampi toteuttaja. Osahankkeiden toteutuksessa käytetään kilpailutusta ja riippumattomia asiantuntijaorganisaatioita

Valtiokonttorin raportoitujen <https://www.valtiokonttori.fi/palvelu/yritysten-kustannustuki/> tietojen perusteella on voitu todeta, että kaikki potentiaaliset tuensaajat eivät ole hakeneet kustannustukea. Hakemusten hyväksyntäprosentti on kasvanut ja oli ensimmäisellä hakukierroksella 27 prosenttia, toisella hakukierroksella 39 prosenttia ja kolmannella hakukierroksella 77 prosenttia. Suurin syy hakemusten hylkäämiseen ensimmäisellä kierroksella oli tuen alaraja 2 000 euroa, toisella ja kolmannella hakukierroksella se, että hakijan liikevaihto oli laskenut vähemmän kuin 30 prosenttia. Neljännellä kierroksella oli hakeneita yrityksiä 14 982. Kustannustukea maksettiin 149 863 568 euroa. Hyväksymisprosentti oli 79. Kustannustuen viidennellä hakukierroksella oli 19.1.2022 mennessä hakeneita yrityksiä 4324, joista on päätöksen saaneita 3178. Tukea oli kyseiseen päivään mennessä myönnetty noin 32 miljoonaa euroa.

Kustannustuen eri vaiheissa on pääosin seurattu samoja periaatteita, joille ensimmäinen kustannustukilaki (508/2020) laadittiin. Muutoslakien (963/2020, 280/2021, 435/2021, 609/2021 ja 1062/2021) valmistelussa on myös hyödynnetty edellisten kierrosten kokemuksia.

Valtion tuki ei saisi vääristää yritysten käyttäytymistä (Vihriälän työryhmä, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162224>), jolloin tuen ei tulisi perustua yrityksen myyntiin, joka tapahtuu sen jälkeen, kun yritys on saanut tiedon tuen mahdollisuudesta. Kustannustuen toistuva jatkaminen sisältää siten riskin siitä, että yritykset voivat perustellusti odottaa, että tukea jatketaan koskemaan tuleviakin kuukausia. Ottaen huomioon pandemian kehityksen ja sen aiheuttamat vaikeudet yrityksille vielä kevään ja syksyn 2021 aikana kustannustuen kuudennen kauden käynnistäminen sulkemiskorvausta jatkamalla on kuitenkin katsottu perustelluksi keinoksi kompensoida voimakkaiden julkisoikeudellisten kiello- tai rajoitustoimien aiheuttamaa haittaa ja auttaa yrityksiä selviytymään pandemia-ajan yli.

Tuen maksaminen pelkästään jo toiminnassa oleville yrityksille hidastaa talouden sopeutumista uuteen tilanteeseen (HGSE:n yritystukimuistio <https://www.helsinkigse.fi/covid19-report-fi/yritystuet-tyokaluna-koronakriisissa/>). Tuki tulisi kohdentaa siten, että se ei ylläpidä elinkeinorakennetta, joka ei enää ole sopiva COVID-19 -pandemian aiheuttaman kriisin jälkeiseen aikaan. Kannustusta olisi siten suunnattava siten, että yritysten resurssit kohdentuvat tavalla, jolla olisi elinkelpoisuutta tässä tilanteessa ja tulevaisuudessa. Kustannustuki kohdentuu niihin yrityksiin, joiden liikevaihto on laskenut koronapandemian vuoksi. Jos liikevaihdon lasku jää pysyväksi myös pandemian väistyttyä, tuki saattaa kuitenkin osin ylläpitää elinkeinorakennetta, joka ei ole elinkelpoinen pandemian jälkeisessä ajassa. Kustannustuen tarkoituksena on kuitenkin estää elinkelpoisten yritysten poistuminen pandemian aiheuttaminen vaikeuksien ja vaikeasti sopeutettavien kustannusten takia ja tuki on pyritty muotoilemaan niin, että se mahdollisimman hyvin mahdollistaa tämän.

EU:n komissio jatkoi tiedonannolla 19.11.2021 valtiontukisäännösten lievennysten voimassaoloa kesäkuun loppuun 2022.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriössä yhteistyössä valtiovarainministeriön sekä Valtiokonttorin kanssa. Esitystä laadittaessa on myös erityisesti sulkemiskorvausta käsitelty yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Esityksen kiireellisyyden vuoksi on tarpeen poiketa kuulemista säädösvalmistelussa koskevista ohjeista. Esityksestä on kuitenkin järjestetty

julkinen lausuntokierros lausuntopalvelu.fi -sivustolla (xx.xx.-xx.xx.2022) johon saatiin kaikkiaan XX lausuntoa. Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa <https://tem.fi/hankkeet> tunnukseksi TEM021:00/2022

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 COVID-19 -pandemian vaikutus yritystoimintaan ja työllisyyteen

COVID-19 -pandemiaan liittyvien rajoitus- ja suositustoimenpiteiden ja kuluttajakäyttäytymisen muutoksen vaikutukset yritystoiminnalle ovat olleet merkittävät. COVID-19 -pandemian aiheuttaman tilanteen johdosta yritysten liikevaihdot ovat voineet vähentyä merkittävästi, mikä on uhannut vakavasti yritysten maksukykyä pandemiatilanteen pitkittyessä. Yritysten on myynnin laskusta huolimatta huolehdittava jatkuvaluonteisista velvoitteistaan kuten kiinteistä kuluistaan, sisältäen esimerkiksi tilavuokrat, lvi- ja sähkömaksut, sekä henkilöstöön liittyvät kulut. Nämä kulut eivät jousta myynnin vähentymisen suhteessa. Siten myynnin romahtaminen COVID-19 -pandemian seurauksena on omiaan lisäämään merkittäväällä tavalla riskiä yrityksen joutumisesta likviditeettiongelmien tai jopa konkurssiin.

Keväällä 2020 työttömien työnhakijoiden määrä kasvoi nopeasti. Yrityksille kohdistetuilla tukitoimilla on osaltaan onnistuttu 2021 pitämään vireille pantujen konkurssien määrä jopa vuotta 2019 pienempänä. Suurin osa työttömien työnhakijoiden määrän kasvusta on tullut lomautuksista. Helmikuun lopussa 2020 kokoaikaisesti lomautettuja työttömiä työnhakijoita oli 18 800 ja huhtikuun lopussa jo 163 700. Toukokuun puolessa välissä kasvu kääntyi laskuun, ja joulukuun lopussa kokoaikaisesti lomautettujen työttömien työnhakijoiden määrä oli alle 78 000, mikä oli 258 prosenttia enemmän kuin 2019 joulukuussa työ- ja elinkeinoministeriön rekisteriseurannan perusteella.

Vuoden 2021 kehitys kesän ja alkusyksyn aikana on kuitenkin vaikuttanut yritystoiminnan kannalta valoisammalta, useiden indikaattoreiden näyttäessä kasvua ja mm. työttömyyden kääntyessä laskuun. Tartuntatautilain muutoksella (58 i § 1221/2021) on lisäksi tehty mahdolliseksi koronapassin käyttäminen vaihtoehtona viranomaisen asettamille rajoituksille.

Vuoden 2021 lopussa epidemiatilanne vaikeutui ja alueelliset tartuntatautiviranomaiset joutuivat epidemian leviämisen estämiseksi tekemään päätöksiä, jotka rajoittivat yritystoimintaa merkittäväällä tavalla. Useilla alueilla yleisötilaisuuksien järjestäminen kiellettiin kokonaan ja muilla alueilla osallistujamäärä rajoitettiin 5, 10, 20 tai 50 henkilöön. Lisäksi useilla alueilla tartuntatautilain 58 g §:ssä säädetty tilat määrättiin suljettaviksi. Tilanteessa, jossa yleisötilaisuus kielletään kokonaan tai tila määrätään suljettavaksi, koronatodistuksen edellyttäminen ei oikeuta rajoituksista poikkeamista.

Valtioneuvosto teki 22.12.2021 periaatepäätöksen sosiaali- ja terveysministeriön toimintasuunnitelmassa COVID-19 -epidemian hillinnän hybridistrategian toteuttamiseksi 2021–22 tarkoitettuna hätäjarrumekanismiin käyttöönotosta. Lisäksi valtioneuvoston asetuksella säädettiin, että lähes koko maassa ravitsemisliikkeiden tulee lopettaa anniskelu klo 17 ja sulkea tilansa asiakkailta klo 18. Lisäksi asiakaspaikkamääriä rajoitettiin. Valtioneuvosto antoi 28.12.2021 asetuksen, jossa säädettiin, että edellä koronatodistusta ei voida käyttää toiminnan rajoitusten vaihtoehtona.

Edellä mainittujen toimenpiteiden yhteisvaikutus yritystoiminnalle erityisesti ravitsemisliikkeiden ja tapahtuma-alan toimintaan sekä vaikutukset matkailu-alalle ovat merkittäviä.

Edellä sanotusta johtuen on perusteltua jatkaa tukitoimintaa erityisesti sellaisten toimialojen osalta, joiden liiketoiminta on perustunut ihmisten kohtaamiseen, mihin taas on kohdistunut vielä viime aikoihin saakka julkisoikeudellisia rajoituksia.

2.2 Finnveran, elinkeino-, liikenne- ja ympäristö-keskusten ja Business Finlandin tukimuodot

2.2.1 Finnveran takaukset

Yrityksellä tulee olla edellytykset kannattavaan liiketoimintaan, mutta COVID-19 -pandemiaan liittyvä talouden kehitys on aiheuttanut yritykselle tilapäisen rahoitusvajeen. Finnvera voi myöntää takauksen pankin yritykselle COVID-19 -pandemian aiheuttaman suhdannetilanteen edellyttämään rahoitukseen myöntämään lainaan. Finnveran takaus voi olla enimmillään 80 prosenttia pankkiluoton pääomasta. Finnvera on ottanut käyttöön tilanteen niin edellyttäessä pk-yritysten osalta enintään 90 prosentin enimmäistakauksen Euroopan komission COVID-19 -pandemiaan liittyvän tilapäisten valtiontukipuitteiden ja notifiaktion nojalla.

Finnveran rahoitus on vastikkeellista ja siihen kohdistuu takaisinmaksuvelvollisuus. Rahoitukseen voi sisältyä laskennallista valtiontukea. Rahoitus kohdentuu kaikille toimialoille lukuun ottamatta maa- ja metsätalouden alkutuotantoa ja rakennustoiminnan perustajaurakointia. Finnveran ns. nopeutetun hakemusten käsittely- ja päätöksenteko-prosessin enimmäismäärää on nostettu 150 000 eurosta alle miljoonan euron lainan takauspäätöksiin.

Valtion Finnveralle kotimaan rahoitukseen liittyvä luotto- ja takaustappiokorvausosuus päätettiin 23.4.2020 nostaa 50 prosentista 80 prosenttiin liittyen COVID-19 -pandemian vaikutuksiin ja riskinotto-kykyyn. Tämä mahdollisti myös sen, että Finnvera tarkisti pk-takausten hinnoitteluaan ja alensi takausten hintoja. Finnveran valtuudet korotettiin 4,2 miljardista eurosta 12 miljardiin euroon 1.6.2020 alkaen. Lisärahoitus kohdentuu pääasiallisesti takauksiin, joiden tarkoituksena on helpottaa yritysten lainansaantia pankeista COVID-19 -pandemian aiheuttamassa tilanteessa. Finnvera avasi myös 14.9.2020 haettavaksi koronakriisitilanteisiin Finnvera-lainan. Laina on tarkoitettu tilanteisiin, jossa pankki ei myönnä maksukykyiselle yritykselle lainaa edes Finnveran takaamana.

Finnvera myönsi lainoja ja takauksia vuonna 2020 noin 1,6 miljardia euroa, missä on edelliseen vuoteen nähden lisäystä 74 prosenttia. Myöntäminen jakaantuu toimialoittain seuraavasti: teollisuus 49 prosenttia, liike-elämän palvelut 22 prosenttia, kauppa ja kuluttajapalvelut 17 prosenttia, matkailu 11 prosenttia ja maatalouselinkeinot 1 prosenttia. Kysyntä oli suurinta maalishuhtikuussa 2020, ja on sen jälkeen tasaantunut kohti normaalia.

Finnvera myönsi lainoja ja takauksia 1.1.-30.9.2021 yhteensä 1 231 miljoonaa euroa.

2.2.2 Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä Business Finlandin tukimuodot

Yrityksille järjestettiin mahdollisuus hakea keväällä 2020 taloudellista tukea Business Finlandilta ja elinkeino, liikenne ja ympäristökeskuksilta (ELY-keskukset) suunnitellakseen ja toteuttaakseen kehittämistoimenpiteitä, jotka parantavat yrityksen mahdollisuuksia COVID-19 -pandemian aiheuttamassa häiriötilanteessa ja sen jälkeen. Avustusmuotoista, sekä Business Finlandilta, että ELY-keskuksilta haettavissa olevaa rahoitusta oli kahdenlaista: yhtäältä esiselvitysrahoitusta (enintään 10 000 euroa) ja toisaalta kehittämisrahoitusta (enintään 100 000 euroa). Rahoitus oli niin kutsuttua de minimis -rahoitusta, jonka yhteenlaskettu enimmäismäärä yhtä yritystä tai samaan määräysvaltaan kuuluvia yrityksiä kohti on 200 000 euroa kuluvan ja kahden edellisen verovuoden aikana. Business Finland -tuki oli tarkoitettu 6–250 henkeä työllistävälle

pk-yrityksille ja midcap-yrityksille pois lukien yksityiset elinkeinonharjoittajat. Business Finlandin avustuksista 47 prosenttia myönnettiin mikroyrityksille ja 40 prosenttia pienille yrityksille, loppuosa keskisuurille ja midcap-yrityksille. ELY-keskukset rahoittivat 1–5 henkeä työllistäviä yrityksiä pois lukien yksinyrittäjät, joiden rahoitus kanavoitiin kuntien kautta. Hallitus linjasi 13.5.2020 neuvottelussaan, että näiden häiriötukien haut suljetaan samassa yhteydessä, kun kustannustukea koskeva hallituksen esitys annetaan.

Business Finland otti 19.3.2020–8.6.2020 vastaan esiselvitys- ja kehitysrahoituksen hakemuksia 28 819 kpl (peruutetut hakemukset eivät ole mukana luvussa). Niissä haettiin tukea yhteensä 1,473 miljardia euroa. Valtaosa hakemuksista käsiteltiin kesäkuun 2020 loppuun mennessä, jonkin verran päätöksiä tehtiin vielä syksyllä. Hakemuksista hyväksyttiin 19 941 kpl ja myönnetty avustusmäärä oli yhteensä 994 miljoonaa euroa. Hylättyjen osuus käsitellyistä hakemuksista oli 30 prosenttia. Lokakuuhun 2021 mennessä hankkeille on maksettu noin 878 miljoonaa euroa, ja rahoitetuista projekteista käynnissä on hieman yli kymmenesosa.

Business Finland avasi 10.6.2020 haettavaksi tilapäisen TKI-lainan häiriötilanteisiin. Tämä tukimuoto on suunnattu paljon työllistäville yrityksille. Lainaa on voinut hakea kehitysprojekteihin, joiden koko on ollut vähintään 150 000 euroa. TKI-häiriölainan haku sulkeutuu 15.10.2021. Lainahakemuksia on saapunut 603 kappaletta ja rahoitusta on myönnetty 276 hankkeeseen 105 miljoonaa euroa (tilanne 12.10.2021), valtaosa lainoitetuista kehitysprojekteista on edelleen käynnissä.

Hakujen sulkemisen jälkeen Business Finland ja ELY-keskukset rahoittavat yrityksiä normaaleilla rahoitusinstrumenteillaan.

2.3 Kustannustuki

Yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain (508/2020, jäljempänä *kustannustukilaki*) mukaan Suomessa toimiville yrityksille voidaan myöntää COVID-19 -pandemian aiheuttamien liiketoiminnan yleisten vaikeuksien helpottamiseksi määräaikaista valtiontukea. Valtiokonttori teki tukipäätökset pääasiassa yritysten hakemusten ja Verohallinnon yritysten liiketaloudellista asemaa koskevien tietojen perusteella. Yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun valtioneuvoston asetuksen (509/2020, muutos 552/2020, 1028/2020, 339/2021, 750/2021 jäljempänä *kustannustukiasetus*) on määritelty tukeen oikeutetut toimialat. Kustannustukea varten valtion neljännessä lisätalousarviossa myönnettiin 300 miljoonaa euroa. Tuen arvioitua vähäisemmän kysynnän vuoksi määrärahaa on vähennetty yhteensä 30 miljoonalla hallituksen viidennessä lisätalousarvioesityksessä. Ensimmäisen kierroksen hakuaika oli 7.7.2020–31.8.2020.

Ensimmäisellä hakukierroksella Valtiokonttori myönsi tukea 3 472 yritykselle yhteensä noin 123 miljoonaa euroa. Hakemuksia saapui 12 852 yritykseltä, mikä oli lain valmisteluvaiheessa arvioitua huomattavasti vähemmän. Tukea hakeneista yrityksistä 27 prosenttia sai myönteisen päätöksen. Pienillä yrityksillä hylkäysten osuus oli suurin, noin 79 prosenttia. Hylkäysten yleisin syy oli maksettavan tukisumman jääminen alle 2 000 euron.

Kustannustukilain muutokset (963/2020) tulivat voimaan 15.12.2020 ja kustannustukiasetuksen (1028/2020) muutokset 18.12.2020. Uuden lain mukaan kustannustuen tukikausi on 1.6.-31.10.2020. Tukeen vaikuttavat yrityksen joustamattomat kustannukset sekä palkkakustannukset tukikaudelta. Toinen hakukierros oli käynnissä 21.12.2020–26.2.2021. Hakeneita yrityksiä oli 18 416 ja tukea maksettiin 189 miljoonaa euroa. Tukea hakeneista 40 prosenttia sai myönteisen päätöksen. Tukea hakeneiden yritysten osuus on ollut suurin matkailu- ja ravitsemisaloilla sekä kulttuuri- ja viihdetoiminnassa (n. 15 prosenttia tai enemmän yrityksistä hakenut

tukea). Suurin osa tuesta on maksettu pk-yrityksille, n. 76 miljoonaa euroa alle kymmenen hengen yrityksille ja 70 miljoonaa euroa 10–49 hengen yrityksille.

Kustannustuen kolmas hakukierros käynnistyi 27.4.2021. Hakeneita yrityksiä oli 21 719 ja tukea maksettu 298 miljoonaa euroa. Tukea hakeneista 78 prosenttia oli saanut myönteisen päätöksen. Yhtenä merkittävänä syynä hyväksyntäprosentin kasvuun oli tuen alarajan poisto ja pienten tukien korottaminen 2 000 euroon.

Kustannustuen neljäs kierros käynnistyi 17.8.2021. Neljännellä kierroksella oli tukea hakeneita yrityksiä 14 982, joista päätöksen saaneita 14 982. Kustannustukea oli maksettu 149 863 568 euroa. Hyväksymisprosentti oli 79.

Kustannustuen viides kierros käynnistyi 21.12.2021. Tukea oli 19.1.2022 mennessä hakenut 4324 yritystä, joista päätöksen oli saanut 3178 yritystä. Tukea oli kyseiseen päivään mennessä maksettu noin 32 miljoonaa euroa, hyväksymisprosentin ollessa 65.

2.4 Teollisuussijoitus Oy:n rahoitusohjelma

Valtion pääomasijoitusyhtiö Suomen Teollisuussijoitus Oy (Tesi) otti vuoden 2020 aikana käyttöön kaksi uutta sijoitusohjelmaa, jonka tarkoituksena oli vastata koronan aiheuttamiin haasteisiin pääomasijoitusmarkkinoilla. Vakautusrahoitus palvelee keskisuuria yrityksiä, jotka ovat joutuneet koronaviruksen vuoksi äkillisiin ja tilapäisiin vaikeuksiin. Venture Bridge -rahoitus puolestaan kohdistetaan kansainvälistä kasvua hakeville teknologiayrityksille. Tesi tekee sijoitukset markkinaehtoisesti ja rahoitukseen ei liity tukea.

Tesi sijoittaa huhtikuussa 2020 käynnistetyssä vakautusohjelmassa koronaviruksen vuoksi äkillisiin ja tilapäisiin vaikeuksiin joutuneisiin keskisuuriin yrityksiin, joilla on edellytykset selvitä taloudellisista ongelmista lisärahoituksen avulla. Tesi rahoittaa ensisijaisesti yrityksiä, joilla on merkittävää työllisyysvaikutusta ja liikevaihtoa Suomessa. Tesin sijoitukset ovat kokoluokaltaan 1–10 miljoonaa euroa. Vakautusohjelman rahoituksella vahvistetaan yrityksen rahoitusasemaa ja se voi olla joko vaihtovelkakirjalaina tai osakesijoitus. Vakautusohjelman koko on yhteensä 150 miljoonaa euroa, jota on mahdollisuus tarvittaessa korottaa Tesille osoitetun toisen määrärahan avulla. Sijoituspäätöksiä tehtiin vuoden 2020 aikana 12 kappaletta yhteensä 56,1 miljoonan euron arvosta. Kesäkuuhun 2021 mennessä sijoitusten määrä oli noussut 60 miljoonaan euroon. Ohjelman puitteissa on mahdollista rahoittaa noin 25–50 yritystä riippuen rahoituksen kysynnästä, sijoituskelpoisuudesta ja rahoituksen ja ohjelman lopullisesta koosta.

Venture Bridge -rahoitus kohdistetaan kansainvälistä kasvua hakeville teknologiayrityksille, jotka hakevat lähitulevaisuudessa seuraavaa, suurempaa sijoituskierrosta. Siltarahoitus mahdollistaa koronatilanteen takia kasvuyrityksille enemmän aikaa ja resursseja hakea suurempia rahoituskierroksia. Sijoitukset tehdään yhdessä ja samoin ehdoin ammattimaisten Venture capital -sijoittajien kanssa, ja ne toteutetaan vaihtovelkakirjalainana. Kesäkuussa 2020 käynnistetystä Venture Bridge -ohjelmasta tehtiin sijoituspäätöksiä kesäkuun loppuun 2021 mennessä 17 yritykseen yhteensä 16 milj. eurolla.

2.5 Työmarkkinajärjestöjen työllisyyspaketti 18.3.2020

Työmarkkinajärjestöjen 18.3.2020 sopima työllisyyspaketti on helpottanut työvoiman sopeuttamista COVID-19 -pandemiatilanteeseen. Sopimuksen pohjalta tehdyillä lakimuutoksilla nopeutettiin työntekijöiden lomauttamista lyhentämällä lomautusten yhteydessä sovellettavaa yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain (334/2007), jäljempänä *yhteistoimintalaki*, neuvottelu-

aikaa samoin 5 päivään, mikä pienensi yritysten työvoimakustannuksia lomauttamisen toteuttamiseen kuluvalta ajalta. Muutosten myötä yhteistoimintalain soveltamispiiriin kuuluvassa yrityksessä lomauttamiseen kuluva aika oli vähintään 15 päivää, joka koostui neuvotteluesityksestä, yhteistoimintaneuvottelusta, ja lomautusilmoitusajasta, kunkin jakson kesto 5 päivää. Tältä 15 päivän ajanjaksolta työnantajalla oli palkanmaksuvelvollisuus. Samassa yhteydessä sallittiin määräaikaisten työntekijöiden lomauttaminen vastaavilla perusteilla kuin toistaiseksi voimassa olevien työntekijöiden lomauttaminen. Väliaikaisten lakien voimassaolo päättyi vuoden 2020 lopussa.

2.6 Työeläkemaksujen väliaikainen alentaminen

Edeltävässä jaksossa 2.5 käsitellyn työmarkkinajärjestösopimuksen nojalla työnantajan työeläkemaksuja alennettiin väliaikaisesti 2,6 prosenttiyksiköllä vuonna 2020. Muutos päättyi vuoden 2020 lopussa.

2.7 Laki konkurssilain 2 luvun 3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Lainmuutos tiukensi väliaikaisesti edellytyksiä velallisen asettamiselle konkurssiin velkojan hakemuksesta. Muutos edesauttoi osaltaan yritysten mahdollisuutta selvitä COVID-19 -pandemian aiheuttamasta tilanteesta. Velallista ei oletettu maksukyvyttömäksi sillä perusteella, että tämä ei ole viikon kuluessa velkojan maksukehotuksesta maksanut velkojan selvää ja eräänäntynyttä saatavaa. Konkurssiin asettaminen estyi silloin, kun yrityksen vaikeudet selvitä velvoitteistaan olivat tuoreita ja johtuivat siten oletettavasti COVID-19 -pandemiasta. Niin ikään konkurssiuhkaisen maksukehotuksen käyttö perinnässä estyi näissä tilanteissa. Laki tuli voimaan 1.5.2020 ja oli voimassa 31.1.2021 asti. Heti tämän jälkeen 1.2.2021 tuli voimaan uusi väliaikainen laki, jonka mukaan konkurssiuhkaisen maksukehotuksen laiminlyönti muodostaa maksukyvyttömyysolettaman vasta, jos velallinen ei ole 30 päivä kuluessa maksukehotuksen tiedoksiannosta maksanut velkojan selvää ja eräänäntynyttä saatavaa. Normaalioloissa oletama muodostuu viikon jälkeen. Väliaikainen laki oli voimassa 30.9.2021 saakka.

2.8 Laki ulosottokaaren väliaikaisesta muuttamisesta

Lain muutoksella korvattiin väliaikaisesti ulosottokaaren (705/2007) säännökset, joissa säännellään ulosottomenettelyn keventämistä, rajoittamista tai täytäntöönpanon lykkäämistä koskevista edellytyksistä, jotta COVID-19 -pandemiasta aiheutuvat taloudelliset vaikeudet voidaan ottaa paremmin huomioon ulosottomenettelyssä. Ulosoton joutuisuusvaatimusta muutettiin niin, että muiden säännösten nojalla myönnettävät keventämiset ja rajoittamiset sekä mahdolliset täytäntöönpanon lykkäämiset otetaan joutuisuussäännöksessä huomioon. COVID-19 -pandemian aikana väliaikainen kyvyttömyys vastata velvoitteista ei saisi johtaa myöskään välittömästi maksuhäiriömerkintään. Laki madaltaa ulosottokaaren helpotusten ja rajoitusten soveltamisen kynnyksiä. Ulosottomiehellä säilyy tapauskohtainen harkinta muuttaa tai rajata tämän lain perusteella annettuja lisäaikoja ja helpotuksia, jos olosuhteet sitä edellyttävät. Väliaikainen laki tuli voimaan 1.5.2020 ja oli voimassa 31.10.2020 asti. Säännösten voimassaoloa jatkettiin uudella väliaikaisella lailla ensin 30.4.2021 saakka ja sen jälkeen 31.12.2021 saakka.

2.9 Ravitsemisalan erityistuki

Ravitsemisliiketoimintaa rajoitettiin voimakkaasti 4.4.2020–31.5.2020 välisen ajan majoitus- ja ravitsemisliikkeistä annetun lain väliaikaisella muutoksella (153/2020). Lain hyväksymisen yhteydessä eduskunta edellytti rajoitusten kohtuullista hyvittämistä ja rajoitusvelvoitteen vaikutusten lieventämistä muutoin. Ravitsemisyriyten uudelleentöylyllistämisen tukemista ja toiminnan rajoitusten hyvittämisestä annetun lain (403/2020) perusteella yrityksille on maksettu

30.9.2021 mennessä noin 136 miljoonaa euroa. Rajoitusten hyvitystä suoritettiin noin 6 300 yrityksille joukkomaksatuksena yhteensä noin 73,3 miljoonaa euroa. Yritysten, jotka eivät kuuluneet joukkomaksatuksen piiriin, oli mahdollista hakea hyvitystä elokuun 2020 loppuun mennessä. Lisäksi yritykset ovat voineet hakea uudelleentyöllistämisen tukea, jonka hakuaika päättyi lokakuun 2020 lopussa. Hakemukseen perustuvaa hyvitystä on maksettu 29,3 miljoonaa euroa ja uudelleentyöllistämisen tukea 34,4 miljoonaa euroa. Vuoden 2021 alusta voimaan tulleella lakimuutoksella yksinkertaistettiin hyvitystä saaneiden pienyritysten tilinpäätösvaatimuksia. Tuen maksatus on päättynyt.

2.10 Yksinyrittäjien tuki

Kunnat myönsivät yksinyrittäjille 2 000 euron avustuksia COVID-19 -pandemian aiheuttamasta tilanteesta selviämiseen. Tuen haku avautui huhtikuussa 2020 kunnasta riippuen ja jatkui 30.9.2020 saakka. Kaikki Suomen 310 kuntaa (ml. Ahvenanmaa) myönsivät tukea. Työ- ja elinkeinoministeriö korvasi myönnettyt yksinyrittäjätuet kunnille. Yksinyrittäjä pystyi käyttämään 2 000 euron kerta-avustusta laskennallisiin, yritystoiminnasta aiheutuneisiin kustannuksiin, kuten yritystoimintaa varten hankittujen tilojen ja laitteiden kustannuksiin sekä kirjanpito- ja muihin toimistomenoihin. Edellytyksenä oli, että yksinyrittäjän taloudellinen tilanne ja liikevaihto olivat heikentyneet koronavirusepidemian vuoksi 16.3.2020 jälkeen (myyntituotot/saavat laskeneet vähintään 30 prosenttia) ja että yksinyrittäjällä katsottiin olevan edellytykset kannattavaan liiketoimintaan. Yrittäjä pystyi hakemaan rinnakkain laajennettua työttömyystukea. Tuki oli vähämerkityksistä de minimis -asetuksen (Euroopan komission asetus 1407/2013) mukaista valtiontukea.

Tukea myönnettiin noin 94,3 miljoonan euron edestä noin 47 200 yksinyrittäjälle, mikä on 37,8 prosenttia 250 milj. euron varatusta tukikokonaisuudesta. Tukea riitti kaikille myöntökriteerit täyttävälle yksinyrittäjille. Helmikuussa 2021 kunnat raportoivat myöntämänsä yksinyrittäjien tuet, hylätyt hakemukset sekä tietoja tuen toteuttamisesta. Tukea yksinyrittäjille nähtiin tarpeelliseksi jatkaa ja tuen valmistelu yhdistettiin osaksi kustannustuki III:n valmistelua.

2.11 Nykytilan arviointi

Edelleen vuodenvaihteessa 2021-2022 voidaan todeta, että COVID-19 -pandemian ja sen aiheuttamien taloudellisten vaikeuksien pitkittyessä, on yhä tarvetta kustannustuen kaltaiselle määräaikaistulle, joka kohdistuu yritysten vaikeasti sopeutettavien kulujen korvaamiseen. Tukimuoto toimii osana yhteiskunnan muita toimenpiteitä, mutta mikään muista tukimuodoista ei mahdollista vastaavaa tuen kohdistumista eniten COVID-19 -pandemiasta kärsiville toimialoille ja yrityksille.

COVID-19 -pandemian aiheuttaman kriisin pitkittyessä on todettu, että edellä mainitut tuet eivät riittävällä tavalla kohdistu kaikkein eniten koronasta kärsiviin yrityksiin ja sitä kautta myös koronasta kärsiville toimialoille. Business Finlandin ja ELY-keskusten koronatuken ongelmaksi havaittiin, ettei tukia voida riittävässä laajuudessa kohdentaa yritysten kiinteisiin kustannuksiin, koska tuet ovat luonteeltaan kehittämistukia ja kohdistuvat ensisijaisesti kehittämiskustannuksiin. Vaikka talouden kehityksestä on saatu eräitä positiivisia signaaleja (työttömiä työnhakijoita huhtikuussa 114 600 vähemmän kuin vuosi aiemmin (TEM tiedote 25.5.2021), konkursien määrän alhainen taso) on kriisi vaikuttanut erityisesti rajoitusten kohteeksi joutuneisiin toimialoihin siinä määrin negatiivisesti, että kustannustuen jatko on vielä perusteltua.

Pandemian ja sen hallintaa koskevien rajoitustoimien jatkuttua eräin osin vielä vuodenvaihteen 2021-2022 jälkeen, on katsottu tarkoituksenmukaiseksi kohdistaa jatkotoimet erityisesti yrityksiin, joita kielto- ja rajoitustoimet ovat merkittävästi haitanneet.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on yritysten toiminnan jatkuvuuden tukeminen COVID-19 -pandemian aikaansaamassa vaikeassa tilanteessa sekä konkurssiin ajautuvien yritysten määrän vähentäminen järjestämällä yrityksille lisäaikaa toiminnan ja kustannusten sopeuttamiseen COVID-19 -pandemian aiheuttaman kriisin pitkittyttyä sekä rajoitus- ja kieltotoimien jatkuttua. Tuen tarkoituksena on edistää Suomessa toimivien yritysten ja talouden nopeampaa elpymistä COVID-19 -pandemian aiheuttaman kriisin päätyttyä turvaamalla yritystoiminnan jatkuvuutta, ylläpitämällä taloudellista tuotantokapasiteettia ja edistämällä työllisyystilanteen parempia näkymiä erityisesti kriisin päätyttyä. Samalla tuetaan muun muassa myös työllisyyttä. Esityksen avulla parannettaisiin tuen piiriin kuuluvien yritysten mahdollisuuksia selviytyä yhä jatkuvasta kriisistä.

Esityksen tavoitteena on turvata yritysten maksuvalmiutta ja yritystoiminnan jatkuvuutta COVID-19 -pandemian liittyvistä sulkemis- ja rajoitustoimista eniten kärsineille toimialoille ja yrityksille. Esityksen tavoitteena on tehdä kustannustukea koskevaan lakiin eräitä muutoksia, jotka ovat osoittautuneet tarpeellisiksi toimintamallin tarkennuttua ja aiempien hakukierrosten päätyttyä. Tuen kohdentamisessa ja tukihakemusten käsittelyssä on otettu erityisesti huomioon tuen edellisissä vaiheissa saatu palaute sekä toimijoiden kokemukset tuen toimivuudesta ja kohdentumisesta sääntelyssä määriteltyjen tavoitteiden mukaisesti.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan jatkettavaksi pienten yritysten sulkemiskorvausta (5 a §) ja kustannustukea matkailu-, ravintola- ja tapahtuma-aloille (5 e §).

Sulkemiskorvauksen laskennassa käytettäisiin palkkakuluja ja joustamattomia liiketoiminnan kuluja (sulkemiskauden vertailukauden muut kulut), jotka yritys ilmoittaa hakemuksessaan. Palkkakulut sisältäisivät myös työnantajan sivukulut prosenttimääräisen kertoimen mukaan laskettuna. Pienten yritysten osalta sulkemiskorvauksen palkkakustannukset huomioitaisiin edelleen täysimääräisinä, muista kustannuksista korvattaisiin enintään 70 prosenttia.

Kustannustuen kuudennen kierroksen tavoitteena on, että tuki kohdistuu eniten COVID-19 -pandemian hallintaan liittyvien viranomaistoimien vuoksi liikevaihdon laskusta kärsineille yrityksille sekä sellaisiin kuluihin, jotka eivät jousta liikevaihdon laskun mukana. Tässä suhteessa periaatteet ovat samat kuin kustannustuen viidennellä kierroksella, jolloin tuki kohdennettiin erityisesti rajoitus- ja ravitsemis- sekä tapahtuma-alalle. Vertailukausi otettaisiin nyt pandemiakaudelta ajan kulumisen vuoksi – kun pandemiaa on kestänyt jo lähes kaksi vuotta, yrityksillä on ollut aikaa sopeutua tilanteeseen (TaVM 33/2021).

4.1.1. Vaikutukset yrityksiin ja työllisyyteen

COVID-19 -pandemian leviämisen hidastamiseksi ja tartuntojen estämiseksi yhteiskunnassa tehdyt rajoitustoimet aiheuttavat suoraan ja välillisesti yrityksille negatiivisia taloudellisia vaikutuksia. On perusteltua, että näitä vaikutuksia pyritään lieventämään julkisista varoista annettavilla yritystuilla.

Lain 5 a ja 5 e §:ien muutosten kustannuksiin (sulkemiskorvaus ja kustannustuen kuudes vaihe) ehdotetaan varattavaksi noin 200 miljoonaa. Kustannustuen viidenteen vaiheeseen varattiin 100 miljoonaa euroa. Kustannustuen ensimmäisessä vaiheessa tukea myönnettiin 3 472 yritykselle

yhteensä noin 123 miljoonaa euroa, toisessa vaiheessa 18 416 yritykselle yli 189 miljoonaa euroa. Kolmannessa vaiheessa tukea on myönnetty 298 miljoonaa euroa 21 719:lle yritykselle. Neljännessä vaiheessa varattiin 200 miljoonaa euroa.

Tuki parantaa yritysten kannattavuutta tukisumman verran. Suora tuki voi myös parantaa yritysten luotonsaannin edellytyksiä. Tuki saattaa vähentää kannattavien yritysten poistumia. Vaikutusta kuitenkin pienentää se että, kannattavilla yrityksillä on myös muita mahdollisia rahoituslähteitä. Tuen työllisyysvaikutukset ovat seurausta yritysten poistumien vähenemisestä. Työllisyysvaikutukset voivat jäädä tuen kustannukseen nähden vähäisiksi. Tarkemmin kohdistetusta tuesta noin kaksi kolmasosaa arvioidaan kohdistuvan yrityksiin, joiden liikevaihto on pienentynyt COVID-19 -pandemian seurauksena ja loput yrityksiin, joiden liikevaihto on laskenut muiden syiden seurauksena. Sulkemiskorvauksen osalta kyseessä on myös kohtuullinen kompensatio liiketoiminnan voimakkaasta rajoittamisesta tai estämisestä. Kustannustuen osalta kyseessä on kompensatio lievempien rajoitustoimien aiheuttamien haittojen kohtuullisesta korvaamisesta.

4.1.1 Vaikutukset valtionalouteen

Sulkemiskorvauksen arvioitu kustannusvaikutus on 200 miljoonaa euroa. Kustannus on pyritty arvioimaan pohjautuen sulkemiskorvauksen kevään 2021 toteutuman sekä kustannustuen aiemmillä ja erityisesti viidennellä, rajoitustoimien vaikutuksia torjumaan keskittyneellä kierroksella tukeen oikeutettujen ja tukea hakeneiden yritysten määrään ja viimeisimpiin saatavilla oleviin arvonlisäverotietoihin. Sulkemiskorvauksen osuus olisi 140 miljoonaa euroa ja kustannustuen osuus 79 miljoonaa euroa. 200 miljoonaa euroa ylittävä tarve katettaisiin meneillään olevalta, viidenneltä kustannustukikierrokselta ylijäävällä osuudella. Lopullinen tukisumma voi poiketa tästä arviosta merkittävästi.

Vuoden 2022 X:nteen lisätalousarvioesitykseen ehdotetaan momentille 32.40.43 (Yritysten kustannustuki) 200 miljoonan euron määrärahalisäystä. Toimeenpanoon ehdotetaan momentille 28.20.01 (Valtiokonttorin toimintamenot) 4.5 miljoonan euron määrärahalisäystä.

4.1.2 Vaikutukset viranomaisiin

Valtiokonttorille on ehdotettu X miljoonan euron lisämäärärahaa viidennen hakukierroksen toimeenpanoon. Virastolle aiemmissä vaiheissa kustannustuen toimeenpanoon myönnettyjen määrärahojen riittävyttä voidaan tarvittaessa tarkastella myöhemmässä vaiheessa.

5 Lausuntopalaute

Lausuntokierros toteutettiin lausuntopalaute.fi -palvelussa xx.xx.-xx.xx.2022.

6 Säännöskohtaiset perustelut

5 a § Sulkemiskorvaus. (1 mom.) Lainkohdassa säädettäisiin pienten yritysten sulkemiskorvauksesta. Tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti annetun komission asetuksen (EU) [N:o 651/2014](#) liitteessä tarkoitettulle pienelle yritykselle, jonka tilat on pandemian hallintaan liittyvän lain säädöksen tai viranomaisen määräyksen nojalla pidettävä kokonaan tai osin suljettuina asiakkailta, maksettaisiin tässä pykälässä tarkoitettu korvaus (sulkemiskorvaus). Korvaus koskisi aikavälille 21.12.2021-28.2.2022 määrättyjä sulkuja ja yleisötilaisuuksia, joiden järjestäminen on kyseisenä aikana kielletty. Eduskunnan linjausten mukaisesti lainkohdalla luodaan oikeudelliset edellytykset pandemianhallintaan liittyvien, elinkeinotoimintaa merkittävästi rajoittavien toimien

kohtuulliseksi kompensoimiseksi. Tätä pykälää täydentäisi muutettava 5 e §, jossa säädettäisiin erikseen lievempien rajoitusten kohtuullisesta kompensaatiosta.

Pienellä yrityksellä tarkoitetaan yritystä, jolla on tukea haettaessa alle 50 työntekijää ja jonka vuosiliikevaihto tai taseen loppusumma on korkeintaan 10 miljoonaa euroa. Jos kysessä on konserniin kuuluva yritys, näitä kriteereitä tarkastellaan konsernin tasolla. Työntekijämäärää tarkasteltaessa osa-aikaiset lasketaan EU-lainsäädännön mukaisesti. Suurempien yritysten sulkemiskorvauksesta säädettäisiin erikseen myöhemmin esitettävällä lakiesityksellä. Sulkemiskorvaus olisi ensisijainen korvaus tilojen sulkemisesta ja yleisötilaisuuden kieltämisestä. Yleisötilaisuuden kieltämiseen rinnastettaisiin myös yleisötilaisuuden osallistujamäärän rajoittaminen niin pieneksi, että tilaisuuden järjestäminen olisi ilmeisen mahdotonta. Yleisötilaisuus voisi olla esimerkiksi konsertti, urheilutapahtuma, messutilaisuus tai elokuvateatteriesitys, joihin yleisöllä on avoin pääsy. Yleisötilaisuudet voisivat olla kertaluonteisia kuten yksittäiset konsertit tai toistuvasti järjestettäviä kuten sarjamuotoiset urheilutapahtumat tai elokuvateatteriesitykset. Muiden rajoitusten kielteisten vaikutusten kohtuulliseksi kompensoimiseksi yritykset voisivat hakea kustannustukea (5 e §). Sulkemiskorvausta ei myönnettäisi siirretyn tapahtuman kustannuksiin.

Sulkemiskorvaus ei koskisi valtionosuuden tai valtionavustusten piiriin kuuluvia teattereita, orkestereita, kansallisia taidelaitoksia eikä Taiteen edistämiskeskuksesta avustuksia saavia ns. taiteen vapaan kentän toimijoita. Euroopan komission tiedonannon 2016/C 262/01 mukaan mikäli tällaiset toimijat saavat suurimman osan rahoituksestaan julkisista lähteistä, niiden pääosin julkisin varoin harjoittama toiminta ei ole luonteeltaan taloudellista (luku 2.6). Näitä toimijoita varten OKM:ssä on valmisteilla oma tukipakettinsa.

(2 mom.) Tilojen sulkemiseen rinnastettaisiin kiello järjestää yleisötilaisuuksia, kun kiellosta on aiheutunut yrityksen järjestämän yleisötilaisuuden peruuntuminen. Yleisötilaisuutena pidettäisiin tilaisuutta, johon osallistuisi vähintään 50 henkeä. Tätä pienempiä yleisötilaisuuksia järjestävä yritys voisi hakea muiden lakisäätöiden edellytysten täytyessä 5 e §:n mukaista kustannustukea. Jos hakija olisi järjestänyt useita yleisötilaisuuksia, nämä käsiteltäisiin yhdessä yhden hakemuksen perusteella. Sulkemiskorvausta voisi hakea ainoastaan kielletyksi tulleen yleisötilaisuuden pääjärjestäjä.

(3 mom.) Korvauksen edellytyksenä olisi, että rajoituksesta ei ole mahdollista poiketa edellyttämällä tartuntatautilain 58 i §:ssä säädettyä EU:n digitaalista koronatodistusta (koronapassi). Korvauksen enimmäismäärä olisi 2,3 miljoonaa euroa, mikä vastaisi myös tämän lain mukaan maksettavien korvausten konsernikohtaista enimmäismäärää 2,3 miljoonaa euroa.

(4 mom.) Sulkemiskorvaus olisi voimassaolevan lain mukaisesti laskennallinen korvaus, jonka määrittelyn perustana olisivat seuraavat tiedot sulkemiskorvauksen vertailuajalta, joka on 1 päivä tammikuun 2022 ja 28 päivä helmikuuta 2022 välinen aika, alku- ja päättymispäivä mukaan lukien:

1) maksetut yrityksen työntekijöiden palkkakulut tulorekisterin tietojen mukaan, prosenttimääräisinä korvattavat työnantajan sivukulut, joiden määräksi hyväksyttäisiin 20 prosenttia tulorekisterin mukaisista palkkakuluista, toiminimiyrittäjän ja henkilöyhtiön vastuullisen yhtiömiehen sulkemiskorvauksen vertailukauden palkkakulut yrittäjän eläkelain 112 ja 113 §:n mukaisesti vahvistetun sulkemiskorvauksen vertailukauden ensimmäisenä päivänä voimassa olleen työtulon mukaan ja yrittäjän eläkevakuutusmaksu ja sairausvakuutusmaksu sulkemiskorvauksen vertailukaudelta yrityksen oman ilmoituksen mukaan (*sulkemiskorvauksen vertailukauden palkkakulut*); ja

2) yrityksen sellaiset sulkemiskorvauksen vertailukauteen kohdistuvat hakemuksessaan ilmoittamat joustamattomat liiketoiminnan kulut, joihin luettaisiin vuokratulot ja muut kulut liiketoiminnassa käytössä olevasta omaisuudesta, liiketoiminnan harjoittamiselle välttämättömät lupa-, jäsen- ja vakuutusmaksut ja pitkäaikaiset sopimukset, laite- ja esinevuokrat, käyttöoikeuskorvaukset ja lisenssimaksut, välttämättömät vuokratyövoimakustannukset, ja ennakkomaksut, jotka olisivat lopullisia ja joihin ei olisi aiemmin myönnetty kustannustukea (*sulkemiskorvauksen vertailukauden muut kulut*).

(5 mom.) Yrityksen tulisi ilmoittaa hakemuksessaan sulkemisen kohteena olevan liiketoiminnan osuuden määrittämiseksi tarvittavat liikevaihtotiedot marraskuulta 2021. Sääntely vastaisi pääpiirteissään voimassaolevaa säädöstä. Suljetuksi osuudeksi katsottaisiin myös se osa päivästä, jonka tila on pidettävä kokonaan suljettuna verrattuna normaaliin aukioloaikaan. Tällainen tilanne voisi esim. olla, kun illallisravintola tai yökerho on määrätty suljettavaksi ilta-ajaksi. Mikäli yrityksen aukioloaikaa on rajoitettu vain osittain, korvausta myönnettäisiin vain suljetuksi määrätyn liiketoiminnan osuudelta. Laskettaessa sulkemiskorvaus yrityksen palkkakulut huomioitaisiin kerrottuna sulkemisen kohteena olevan liiketoiminnan osuudella marraskuulta 2021, jonka yritys ilmoittaisi. Muut kulut huomioitaisiin kerrottuna sulkemisen kohteena olevan liiketoiminnan osuudella ja luvulla 0,7. Näiden lukujen yhteissumma jaettaisiin vertailukauden kalenteripäivien määrällä ja kerrotaisiin sulkemiskauden kalenteripäivien määrällä. Sulkemiskorvauksesta vähennettäisiin samoihin kustannuksiin kohdentuvat mahdolliset opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämät tuet sekä maksetut vakuutuskorvaukset. Jos tuen määrä vähennyksen jälkeen jäisi alle 2 000 euroa, tukea ei maksettaisi.

(6 mom.) Kielletyn yleisötilaisuuden 1.10.2021 alkaen aiheutuneet suorat, toteutuneet ja lopulliset kulut korvattaisiin hakijan ilmoituksen mukaan, pois lukien toistuvat yleisötilaisuudet, joiden korvaukset määritettäisiin 5 momentin pääsäännön mukaisesti. Korvausosuudet olisivat vastaavat kuin 4 momentin 1 ja 2 kohdissa – palkkakustannukset korvattaisiin täysimääräisesti ja muut kulut kerrottuna luvulla 0.7.

(7 mom.) Tässä pykälässä tarkoitettua korvausta olisi haettava Valtiokonttorilta viimeistään 20.4.2022 klo 16.15 mennessä.

(8 mom.) Sulkemiskorvaukseen ei sovellettaisi 2–5 §:ää eikä 7 §:n 1 momenttia.

5 e §. Matkailu- ja ravintola-alan sekä tapahtuma-alan yritykset ja liiketoimintarajoitusten alaiset yritykset. Lain 5 e §:ssä säädettäisiin voimassaolevaa lakia vastaavasti matkailu- ja ravintola-alan sekä tapahtuma-alan yritykselle myönnettävästä kustannustuesta. Laki on tarkoitettu täydentämään 5 a §:n sääntelyä, koska julkisoikeudelliset rajoitukset voivat myös vaikuttaa haitallisesti yritysten toimintaan. Kustannustukea voitaisiin myöntää 1 päivänä joulukuuta 2021 alkavalta ja 28 päivänä helmikuuta 2022 päättyvältä tukikaudelta, jos yritys toimi 1 päivänä joulukuuta 2021 liitteessä luetelluilla TOL2008 -luokituksen mukaisilla toimialoilla, ja jos yritys osoittaisi hakemuksessaan, että tukikauden liikevaihto on laskenut yli 20 prosenttia vertailukauden liikevaihdosta.

Lakiesityksen 5 e § täydentäisi sulkemiskorvauksen määräyksiä tuoden tuen piiriin myös lievemmistä rajoituksista kärsineitä toimialoja ja yrityksiä.

Lainkohdan mukainen kustannustuki ei koskisi valtionosuuden tai valtionavustusten piiriin kuuluvia teattereita, orkestereita, kansallisia taidelaitoksia eikä Taiteen edistämiskeskuksesta avustuksia saavia ns. taiteen vapaan kentän toimijoita. Euroopan komission tiedonannon 2016/C

262/01 mukaan mikäli tällaiset toimijat saavat suurimman osan rahoituksestaan julkisista lähteistä, niiden pääosin julkisin varoin harjoittama toiminta ei ole luonteeltaan taloudellista (luku 2.6). Näitä toimijoita varten OKM:ssä on valmisteilla oma tukipakettinsa.

(2 mom.) Vaikka yritys ei olisi toiminut liitteessä luetelluilla toimialoilla, yritykselle voitaisiin myöntää kustannustukea, jos yritys osoittaisi hakemuksessaan, että sen liiketoiminta on kärsinyt yritykseen kohdistuneesta pandemian hallintaan liittyvän suomalaisen lain säädöksen tai viranomaisen määräyksen nojalla määrättyyn, 1 momentissa tarkoitettuun tukikauteen ajoittuneesta rajoituksesta ja että kyseisen tukikauden liikevaihto olisi laskenut yli 20 prosenttia vertailukauden liikevaihdosta. Rajoituksella ei kuitenkaan tarkoiteta pelkästään suositusluonteista ohjetta, vaan esimerkiksi aukioloaikaa ja asiakasmäärää koskevaa rajoitusta. Esimerkiksi etätyösuositus ei ole tällainen rajoitustoimi.

(3 mom.) Vaikka yritys ei olisi toiminut liitteessä luetelluilla toimialoilla, yritykselle voitaisiin myös myöntää kustannustukea, jos yritys osoittaa hakemuksessaan, että sen liiketoiminta olisi kärsinyt sen keskeiseen asiakaskuntaan kohdistuneesta julkisoikeudellisesta, pandemian torjuntaan liittyneestä, 1 momentissa tarkoitettuun tukikauteen ajoittuneesta rajoituksesta ja että tukikauden liikevaihto on laskenut yli 20 prosenttia vertailukauden liikevaihdosta. Välillinen, asiakaskuntaan kohdistuva rajoitus voi olla esim. tilojen sulkemisesta johtuva asiakastoimeksiantojen lasku vaikkapa siivous- tai turvallisuusosalalla, samoin kuin esimerkiksi kuljetustehtävien määrän aleneminen.

(4 mom.) Kustannustukea myönnettäessä otettaisiin 4 §:n 3 ja 4 kohdan mukaisista kuluista huomioon enintään kolme kertaa yrityksen vertailukauden keskimääräistä kuukausikohtaista liikevaihtoa vastaava summa. Tuesta vähennettäisiin yritykselle myönnetty muu 1 momentissa tarkoitettulle tukikaudelle kohdistuva tämän lain mukainen tuki samoin kuin opetus- ja kulttuuriministeriön samoihin kustannuksiin myöntämä tuki. Jos tuen määrä vähennyksen jälkeen jäisi alle 2 000 euroa, tukea ei maksettaisi. Tuen haku avautuisi huhtikuussa 2022. Tuen hakuaika päättyisi 31.5.2022. Tuen enimmäismäärä olisi miljoona euroa ja tuen konsernikohtainen tukimaksimi 2,3 miljoonaa euroa.

(5 mom.) Edellä 1—3 momentissa tarkoitettulle yritykselle voitaisiin myöntää kustannustukea 1 momentissa tarkoitettulta tukikaudelta 6 momentissa säädetyn kaavan mukaisesti seuraavien tekijöiden perusteella:

1) yrityksen 1 momentissa tarkoitettun tukikauden liikevaihto, joksi määriteltäisiin:

a) yrityksen keskimääräinen kuukausikohtainen liikevaihto 1 päivän joulukuuta 2021 ja 28 päivän helmikuuta 2022 välisenä aikana, nämä päivät mukaan lukien, yrityksen tekemien arvonlisäveroilmoitusten mukaan, jos yritys ilmoittaa arvonlisäverot Verohallinnolle kuukausittain tai yrityksen oman ilmoituksen mukaan, jos yritys ei ole tehnyt arvonlisäveroilmoituksia Verohallinnolle;

b) yrityksen keskimääräinen kuukausikohtainen liikevaihto 1 päivän tammikuuta 2022 ja 31 päivän maaliskuuta 2022 välisenä aikana, nämä päivät mukaan lukien, yrityksen tekemien arvonlisäveroilmoitusten mukaan, jos yritys ilmoittaa arvonlisäveronsa Verohallinnolle neljännesvuosittain;

c) yrityksen keskimääräinen kuukausikohtainen liikevaihto 1 päivän tammikuuta 2021 ja 31 päivän joulukuuta 2021 välisenä aikana, nämä päivät mukaan lukien, yrityksen tekemien arvonlisäveroilmoitusten mukaan, jos yritys ilmoittaa arvonlisäveronsa Verohallinnolle kalenterivuositain;

d) yrityksen keskimääräinen kuukausikohtainen liikevaihto 1 päivän tammikuuta 2022 ja 28 päivän helmikuuta 2022 välisenä aikana, nämä päivät mukaan lukien, yrityksen tekemien arvonlisäveroilmoitusten mukaan tai niiden puuttuessa yrityksen oman ilmoituksen mukaan, jos yritys on perustettu siihen 2 kohdan a tai c alakohdan nojalla sovellettavan arvonlisäverojen ilmoituskauden alussa tai sen jälkeen;

2) yrityksen vertailukauden liikevaihto, joksi määriteltäisiin:

a) yrityksen keskimääräinen kuukausikohtainen liikevaihto 1 päivän syyskuuta 2021 ja 30 päivän marraskuuta 2021 välisenä aikana, nämä päivät mukaan lukien, yrityksen tekemien arvonlisäveroilmoitusten mukaan, jos yritys ilmoittaa arvonlisäverot Verohallinnolle kuukausittain tai yrityksen oman ilmoituksen mukaan, jos yritys ei ole tehnyt arvonlisäveroilmoituksia Verohallinnolle;

b) yrityksen keskimääräinen kuukausikohtainen liikevaihto 1 päivän lokakuuta 2021 ja 31 päivän joulukuuta 2021 välisenä aikana, nämä päivät mukaan lukien, yrityksen tekemien arvonlisäveroilmoitusten mukaan, jos yritys ilmoittaa arvonlisäveronsa Verohallinnolle neljännesvuosittain;

c) yrityksen keskimääräinen kuukausikohtainen liikevaihto 1 päivän tammikuuta 2020 ja 31 päivän joulukuuta 2020 välisenä aikana, nämä päivät mukaan lukien, yrityksen tekemien arvonlisäveroilmoitusten mukaan, jos yritys ilmoittaa arvonlisäveronsa Verohallinnolle kalenterivuositain;

d) yrityksen keskimääräinen kuukausikohtainen liikevaihto 1 päivän lokakuulta 2021 ja 30 päivän marraskuuta 2021 välisenä aikana, nämä päivät mukaan lukien, yrityksen tekemien arvonlisäveroilmoitusten mukaan tai niiden puuttuessa yrityksen oman ilmoituksen mukaan, jos yritys on perustettu siihen a tai c alakohdan nojalla sovellettavan arvonlisäverojen ilmoituskauden alussa tai sen jälkeen;

Saadakseen kustannustukea on yrityksen pitänyt olla perustettu niin, että sille voidaan laskea jokin laissa tarkoitettu vertailukausi. Tämä tarkoittaa, että yrityksen olisi tullut aloittaa toimintansa viimeistään 1.10.2021.

(6 mom.) Tuki laskettaisiin seuraavalla kaavalla, joka vastaisi lain 5 § laskukaavaa kuitenkin niin, että omavastuuosuus olisi 20 % eli kaavassa käytettävä luku 0.2. Kaava olisi seuraava:

[(vertailuajankohdan liikevaihto – tukikauden liikevaihto): vertailukauden liikevaihto – 0.2] x (tukikauden kiinteät kustannukset + tukikauden palkkauskulut). Laskentatapa poikkeaisi aiemmin sovelletusta 5 §:n laskentakaavasta siten, että omavastuuosuus pienenesi 20 prosenttiin aiemman 30 prosentin sijaan. Tätä pidetään perusteltuna, koska vertailukausi on siirtynyt pandemia-aikaan, jolloin alennettuna omavastuuprosentti kohdentaa tukia todennäköisesti paremmin rajoituksista kärsineille toimialoille ja yrityksille.

(7 mom.) Tässä pykälässä tarkoitettuun tukeen ei sovellettaisi 2 §:n 1 ja 2 kohtaa, 3 §:ää, 4 §:n 1 ja 2 kohtaa, 5 §:n 1 - 3 momenttia eikä 7 §:n 1 momenttia.

7 Voimaantulo

Ehdotetaan, että laki tulee voimaan 1.3.2022. Laki olisi voimassa 30.6.2022 saakka.

8 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy valtion vuoden 2022 X:nteen lisätalousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

9 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Lain soveltamisala – yhdenvertaisuus

Koska ehdotetut muutokset eivät koske kaikkia yrityksiä ja ne myös koskevat sellaisia yrityksiä, joiden yhteys luonnollisen henkilön oikeusasemaan on hyvin välitön, lakiehdotukseen otetun tuen piiriin kuuluvia toimialoja ja tukeen oikeutettuja yrityksiä koskevat rajaavat säännökset ovat merkityksellisiä perustuslain 6 §:n kannalta.

Perustuslakivaliokunnan käytännössä perusoikeuksien rajoittaminen tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä on katsottu mahdolliseksi, jos rajoittamiselle on hyväksyttävät perusteet ja rajoitukset ovat välttämättömiä ja oikeasuhtaisia, lailla säädettyjä ja tarkkarajaisia (esim. PeVL 3/2013 vp, s.3, PeVL 38/2013 vp, s. 4-5, PeVL 16/2013 vp, s. 2/I, PeVL 8/2013 vp, s. 3/I)

Kustannustukilain 5 a ja 5 e §:ien mukaiset korvaukset on tarkoitettu sellaisille yrityksille, joiden toimialoille on kohdistunut julkisoikeudellisia kielto- tai rajoitustoimia, joilla näistä johtuen on kärsitty COVID-19 -pandemian hillitsemisen edellyttämien toimien vuoksi ja joilla on siitä johtuvia vaikeasti sopeutettavia tukikauteen kohdistuvia palkka- ja muita kuluja. Näiden toimialojen liiketoimintamallit perustuvat tyypillisesti ihmisten kohtaamiseen ja ovat erityisen alttiita pandemian hallinnasta johtuville toimenpiteille. Pelkkä viranomaisen antama suositus ei ole laissa tarkoitettu rajoitus. Hallituksen linjauksen mukaan tuen tarve ja määrä arvioidaan epidemian ja sen torjumisen aiheuttaman liikevaihdon äkillisen menetyksen perusteella. Talusvaliokunnan mietinnössä kustannustukilain viidennen vaiheen muutoksista (TaVM 33/2021) on esitetty tarve ohjata tukipolitiikkaa yleisistä tuista kohti rajoitustoimien tukemista.

Sulkemiskorvaus

Sulkemiskorvausta voisivat hakea kaikki yritykset, joiden tilat on määrätty suljettaviksi tai joiden järjestämä yleisötilaisuus on kielletty. Myös kyseistä liiketoimintaa harjoittavat säätiöt ja yhdistykset olisivat tuen piirissä.

Sulkemiskorvausta voisi hakea, vaikka yritys olisi jo saanut muita suoria COVID-19 -pandemian seurauksia lieventämään tarkoitettuja tukia. Korvauksen enimmäismääränä olisi 2 300 000 euroa yritystä kohden, ottaen kuitenkin Euroopan komission päätöksessä mainitun samaan puiteohjelmaan liittyvien tukien yrityskohtaisen ylärajan. Kustannustuesta vähennetään tukikaudelle kohdistuva muu kustannustukilain mukainen korvaus samoin kuin OKM:n myöntämä, samoihin kustannuksiin kohdistuva tuki.

Yrityksen määritelmä jäisi ennalleen, ja sulkemiskorvauksen piiriin kuuluisivat myös liiketoimintaa harjoittavat säätiöt ja yhdistykset. Jos yritys toimii konsernimuotoisesti, tarkoitetaan yrityksellä koko konsernia.

Sulkemiskorvausta ja kustannustukea on voitu hakemuksesta myöntää myös Ahvenanmaalla toimiville yrityksille. Elinkeinotoiminta ja siihen liittyvät tuet kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 22 kohdan nojalla maakunnan lainsäädäntövaltaan. COVID-19 -pandemian vaikutukset yritystoimintaan ovat edelleen vakavat. Esityksessä ehdotetaan sulkemiskorvauksen ja kustannustuen soveltamista jatkossakin Ahvenanmaalla toimiviin yrityksiin.

Sulkemiskorvauksen tukikausi olisi kielto- ja rajoitusmääräyksen mittainen. Tuen haku alkaisi viidennen tukikauden päättymisen jälkeen eli maaliskuussa 2022 ja jatkuisi 20.4.2022 saakka. Kustannustuen tukikausi olisi 1.12.2021-28.2.2022. Hakuaika olisi tarkemmin ilmoitettavalla tavalla huhti-toukokuun välisenä aikana.

Hallituksen esitys perustuu linjauksiin korona-pandemian heikentyneeseen tilanteeseen liittyviin ns. ”häätäjarrutus” –toimiin.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on mietinnössään (StVM 9/2021 vp – HE 32/2021) todennut sulkemista lievempien rajoitusten osalta, että tartuntatautilain rajoitukset merkitsevät toteutuessaan sitä, että tietynlainen ravintolatoiminnan harjoittaminen ei enää ole käytännössä mahdollista. Myös tällöin kyseisten ravitsemisliikkeiden taloudellisten menetysten tulee oikeuttaa kohtuulliseen kompensatioon. Valiokunta painotti, että valtioneuvoston tulee sulkua koskevan kompensatiomallin lisäksi arvioida tarvetta laajemmalle ravitsemisliikkeitä koskevalle korvausmallille, jossa huomioidaan nyt ehdotettujen tiukempien rajoitusten merkitys ravitsemisliikkeiden tosiasiallisten toimintamahdollisuuksien näkökulmasta.

Henkilötietojen suoja

Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi yritysten määräaikaisesta kustannustuesta (HE 91/2020 vp) on käsitelty kustannustukeen liittyviä kysymyksiä henkilötietojen suojasta. Henkilötietojen suojaan liittyviin käytäntöihin ei ole tulossa muutoksia.

Edellä mainituilla perusteilla hallitus katsoo, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksityksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain (508/2020) 5 a §, sellaisena kuin se oli laissa 280/2021, ja 5 e §, sellaisena kuin se olisi laissa 1062/2021, seuraavasti:

5 a §

Sulkemiskorvaus

Tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti annetun komission asetuksen (EU) [N:o 651/2014](#) liitteessä tarkoitettulle pienelle yritykselle, jonka tilat on pandemian hallintaan liittyvän lain säädöksen tai viranomaisen määräyksen nojalla pidetty kokonaan tai osin suljettuina asiakkailta 21 joulukuuta 2021 ja 28 helmikuuta 2022 välisenä aikana, maksetaan tässä pykälässä tarkoitettu korvaus (*sulkemiskorvaus*).

Sulkemiskorvausta voidaan myöntää myös yritykselle, jonka järjestämä yleisötilaisuus on kielletty. Jos hakija on järjestänyt useita yleisötilaisuuksia, jotka ovat tulleet kielletyiksi, nämä käsitellään yhdessä. Sulkemiseen rinnastetaan yleisötilaisuuden järjestämisen rajoittaminen tavalla, joka tekee tilaisuuden järjestämisen ilmeisen mahdottomaksi. Korvaus ei koske siirrettyä tilaisuutta.

Korvauksen edellytyksenä on, että rajoituksesta ei ole mahdollista poiketa edellyttämällä tartuntatautilain 58 i §:ssä säädettyä EU:n digitaalista koronatodistusta. Sulkemiskorvauksen yritysکوhtainen enimmäismäärä on 2,3 miljoonaa euroa, mikä on myös tuen konsernikohtainen enimmäismäärä.

Sulkemiskorvaus on laskennallinen korvaus, jonka määrittelyn perustana ovat seuraavat tiedot sulkemiskorvauksen vertailuajalta, joka on 1 päivä tammikuun 2022 ja 28 päivä helmikuuta 2022 välisen ajan, alku- ja päättymispäivä mukaan lukien:

1) maksetut yrityksen työntekijöiden palkkakulut tulorekisterin tietojen mukaan, prosenttimääräisinä korvattavat työnantajan sivukulut, joiden määräksi hyväksytään 20 prosenttia tulorekisterin mukaisista palkkakuluista, toiminimiyrittäjän ja henkilöyhtiön vastuullisen yhtiömiehen sulkemiskorvauksen vertailukauden palkkakulut yrittäjän eläkelain 112 ja 113 §:n mukaisesti vahvistetun sulkemiskorvauksen vertailukauden ensimmäisenä päivänä voimassa olleen

työtulon mukaan ja yrittäjän eläkevakuutusmaksu ja sairausvakuutusmaksu sulkemiskorvauksen vertailukaudelta yrityksen oman ilmoituksen mukaan (*sulkemiskorvauksen vertailukauden palkkakulut*); ja

2) yrityksen sellaiset sulkemiskorvauksen vertailukauteen kohdistuvat hakemuksessaan ilmoittamat joustamattomat liiketoiminnan kulut, joihin luetaan vuokratulot ja muut kulut liiketoiminnassa käytössä olevasta omaisuudesta, liiketoiminnan harjoittamiselle välttämättömät lupa-, jäsen- ja vakuutusmaksut ja pitkäaikaiset sopimukset, laite- ja esinevuokrat, käyttöoikeuskorvaukset ja lisenssimaksut, välttämättömät vuokratyövoimakustannukset, ja ennakkomaksut, jotka ovat lopullisia ja joihin ei ole aiemmin myönnetty kustannustukea (*sulkemiskorvauksen vertailukauden muut kulut*).

Yrityksen tulee ilmoittaa hakemuksessaan sulkemisen kohteena olevan liiketoiminnan osuus liikevaihdostaan marraskuussa 2021. Laskettaessa sulkemiskorvaus yrityksen palkkakulut huomioidaan kerrottuna sulkemisen kohteena olevan liiketoiminnan osuudella, jonka yritys ilmoittaa. Muut kulut huomioidaan kerrottuna sulkemisen kohteena olevan liiketoiminnan osuudella ja luvulla 0,7. Näiden lukujen yhteissumma, jaetaan vertailukauden kalenteripäivien määrällä ja kerrotaan sulkemiskauden kalenteripäivien määrällä. Sulkemiskorvauksesta vähennetään maksetut vakuutuskorvaukset ja samoihin kustannuksiin kohdentuvat mahdolliset opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämät tuet. Jos tuen määrä vähennyksen jälkeen jää alle 2 000 euroa, tukea ei makseta.

Kielletystä yleisötilaisuudesta korvataan 1 päivä lokakuuta 2021 alkaen aiheutuneet suorat, toteutuneet ja lopulliset kulut hakijan ilmoituksen mukaan, siten että tapahtumaan kohdistuvat palkkakustannukset korvataan täysimääräisesti ja muut kulut kerrottuna luvulla 0,7. Toistuvien yleisötapahtumien korvaus lasketaan 5 momentin mukaan.

Tässä pykälässä tarkoitettua korvausta on haettava Valtiokonttorilta viimeistään 20 päivänä huhtikuuta 2022 kello 16.15 mennessä.

Sulkemiskorvaukseen ei sovelleta 2—5 §:ää eikä 7 §:n 1 momenttia.

5 e §

Matkailu- ja ravintola-alan sekä tapahtuma-alan yritykset ja liiketoimintarajoitusten alaiset yritykset

Matkailu- ja ravintola-alan sekä tapahtuma-alan yritykselle voidaan myöntää kustannustukea 1 päivänä joulukuuta 2021 alkavalta ja 28 päivänä helmikuuta 2022 päättyvältä tukikaudelta, jos yritys toimi 1 päivänä joulukuuta 2021 liitteessä luetelluilla TOL2008 -luokituksen mukaisilla toimialoilla, ja jos yritys osoittaa hakemuksessaan, että tukikauden liikevaihto on laskenut yli 20 prosenttia vertailukauden liikevaihdosta.

Vaikka yritys ei ole toiminut liitteessä luetelluilla toimialoilla, yritykselle voidaan myöntää kustannustukea, jos yritys osoittaa hakemuksessaan, että sen liiketoiminta on kärsinyt yrityksen kohdistuneesta pandemian hallintaan liittyvän lain säädöksen tai viranomaisen määräyksen nojalla määrättyyn, 1 momentissa tarkoitettuun tukikauteen ajoittuneesta rajoituksesta ja että kyseisen tukikauden liikevaihto on laskenut yli 20 prosenttia vertailukauden liikevaihdosta.

Vaikka yritys ei ole toiminut liitteessä luetelluilla toimialoilla, yritykselle voidaan myöntää kustannustukea, jos yritys osoittaa hakemuksessaan, että sen liiketoiminta on kärsinyt sen keskeiseen asiakaskuntaan kohdistuneesta julkisoikeudellisesta, pandemian torjuntaan liittyneestä, 1 momentissa tarkoitettuun tukikauteen ajoittuneesta rajoituksesta ja että tukikauden liikevaihto on laskenut yli 20 prosenttia vertailukauden liikevaihdosta.

Kustannustukea myönnettäessä otetaan 4 §:n 3 ja 4 kohdan mukaisista kuluista huomioon enintään kolme kertaa yrityksen vertailukauden keskimääräistä kuukausikohtaista liikevaihtoa vastaava summa. Tuesta vähennetään yritykselle myönnetty muu 1 momentissa tarkoitettulle tukikaudelle kohdistuva tämän lain mukainen tuki samoin kuin opetus- ja kulttuuriministeriön

samoihin kustannuksiin myöntämä tuki. Jos tuen määrä vähennyksen jälkeen jää alle 2 000 euroa, tukea ei makseta. Tuen haku avautuu huhtikuussa 2022. Tuen hakuaika päättyy 31 päivänä toukokuuta 2022. Tuen enimmäismäärä on miljoona euroa ja konsernikohtainen maksimimäärä 2,3 miljoonaa euroa.

Edellä 1—3 momentissa tarkoitettulle yritykselle voidaan myöntää kustannustukea 1 momentissa tarkoitettulta tukikaudelta 6 momentissa säädetyn kaavan mukaisesti seuraavien tekijöiden perusteella:

1) yrityksen 1 momentissa tarkoitetun tukikauden liikevaihto, joksi määriteltäisiin:

a) yrityksen keskimääräinen kuukausikohtainen liikevaihto 1 päivän joulukuuta 2021 ja 28 päivän helmikuuta 2022 välisenä aikana, nämä päivät mukaan lukien, yrityksen tekemien arvonlisäveroilmoitusten mukaan, jos yritys ilmoittaa arvonlisäverot Verohallinnolle kuukausittain tai yrityksen oman ilmoituksen mukaan, jos yritys ei ole tehnyt arvonlisäveroilmoituksia Verohallinnolle;

b) yrityksen keskimääräinen kuukausikohtainen liikevaihto 1 päivän tammikuuta 2022 ja 31 päivän maaliskuuta 2022 välisenä aikana, nämä päivät mukaan lukien, yrityksen tekemien arvonlisäveroilmoitusten mukaan, jos yritys ilmoittaa arvonlisäveronsa Verohallinnolle neljännesvuosittain;

c) yrityksen keskimääräinen kuukausikohtainen liikevaihto 1 päivän tammikuuta 2021 ja 31 päivän joulukuuta 2021 välisenä aikana, nämä päivät mukaan lukien, yrityksen tekemien arvonlisäveroilmoitusten mukaan, jos yritys ilmoittaa arvonlisäveronsa Verohallinnolle kalenterivuosittain;

d) yrityksen keskimääräinen kuukausikohtainen liikevaihto 1 päivän tammikuuta 2022 ja 28 päivän helmikuuta 2022 välisenä aikana, nämä päivät mukaan lukien, yrityksen tekemien arvonlisäveroilmoitusten mukaan tai niiden puuttuessa yrityksen oman ilmoituksen mukaan, jos yritys on perustettu siihen 2 kohdan a tai c alakohdan nojalla sovellettavan arvonlisäverojen ilmoituskauden alussa tai sen jälkeen;

2) yrityksen vertailukauden liikevaihto, joksi määriteltäisiin:

a) yrityksen keskimääräinen kuukausikohtainen liikevaihto 1 päivän syyskuuta 2021 ja 30 päivän marraskuuta 2021 välisenä aikana, nämä päivät mukaan lukien, yrityksen tekemien arvonlisäveroilmoitusten mukaan, jos yritys ilmoittaa arvonlisäverot Verohallinnolle kuukausittain tai yrityksen oman ilmoituksen mukaan, jos yritys ei ole tehnyt arvonlisäveroilmoituksia Verohallinnolle;

b) yrityksen keskimääräinen kuukausikohtainen liikevaihto 1 päivän lokakuuta 2021 ja 31 päivän joulukuuta 2021 välisenä aikana, nämä päivät mukaan lukien, yrityksen tekemien arvonlisäveroilmoitusten mukaan, jos yritys ilmoittaa arvonlisäveronsa Verohallinnolle neljännesvuosittain;

c) yrityksen keskimääräinen kuukausikohtainen liikevaihto 1 päivän tammikuuta 2020 ja 31 päivän joulukuuta 2020 välisenä aikana, nämä päivät mukaan lukien, yrityksen tekemien arvonlisäveroilmoitusten mukaan, jos yritys ilmoittaa arvonlisäveronsa Verohallinnolle kalenterivuosittain;

d) yrityksen keskimääräinen kuukausikohtainen liikevaihto 1 päivän lokakuulta 2021 ja 30 päivän marraskuuta 2021 välisenä aikana, nämä päivät mukaan lukien, yrityksen tekemien arvonlisäveroilmoitusten mukaan tai niiden puuttuessa yrityksen oman ilmoituksen mukaan, jos yritys on perustettu siihen a tai c alakohdan nojalla sovellettavalla arvonlisäverojen ilmoituskauden alussa tai sen jälkeen.

Tuki lasketaan seuraavan kaavan mukaan: [(vertailuajankohdan liikevaihto – tukikauden liikevaihto): vertailukauden liikevaihto – 0.2] x (tukikauden kiinteät kustannukset + tukikauden palkkauskulut).

Tässä pykälässä tarkoitettuun tukeen ei sovelleta 2 §:n 1 ja 2 kohtaa, 3 §:ää, 4 §:n 1 ja 2 kohtaa, 5 §:n 1—3 momenttia eikä 7 §:n 1 momenttia.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 2022.

Helsingissä XX.X.2022

Pääministeri

Sanna Marin

Elinkeinoministeri Mika Lintilä

**Toimialat, joilla toimiville yrityksille voidaan myöntää 5 e §:ssä tarkoitettua kustannus-
tukea**

49310 Paikallisliikenne
49320 Taksiliikenne
49391 Säännöllisten linja-autojen kaukoliikenne
49392 Linja-autojen tilausliikenne
55101 Hotellit
55109 Motellit, matkustajakodit ja vastaavat majoitusliikkeet
55201 Retkeilymajat
55209 Lomakylät yms. majoitus
55300 Leirintäalueet, asuntovaunu- ja matkailuvaunualueet
55901 Asuntolat ja täysihoidot yms.
55902 Maatilamatkailu, bed & breakfast
55903 Lomamökkien vuokraus
55909 Muualla luokittelematon majoitustoiminta
56101 Ravintolat
56102 Kahvila-ravintolat
56103 Ruokakioskit
56210 Pitopalvelu
56290 Henkilöstö- ja laitospalvelut
56301 Olut- ja drinkkibaarit
56302 Kahvilat ja kahvibaarit
59140 Elokuvien esittäminen
74901 Ohjelmatoimistot ja manageripalvelut
79110 Matkatoimistojen toiminta
79120 Matkanjärjestäjien toiminta
79900 Varauspalvelut, matkaoppaiden palvelut ym.
82300 Messujen ja kongressien järjestäminen
90010 Esittävät taiteet
90020 Esittäviä taiteita palveleva toiminta
90030 Taiteellinen luominen
90040 Taidelaitosten toiminta
91010 Kirjastojen ja arkistojen toiminta
91020 Museoiden toiminta
91030 Historiallisten nähtävyyksien, rakennusten ja vastaavien kohteiden toiminta
91040 Kasvitieteellisten puutarhojen, eläintarhojen ja luonnonpuistojen toiminta
93110 Urheilulaitosten toiminta
93120 Urheiluseurojen toiminta
93130 Kuntokeskukset
93190 Muu urheilutoiminta
93210 Huvi- ja teemapuistojen toiminta
93291 Hiihto- ja laskettelukeskukset
93299 Muualla luokittelematon huvi- ja virkistystoiminta
96040 Kylpylaitokset, saunat, solariumit yms. palvelut